

Intro: Kunsteducatieve praktijk(en) in Luik een situatieschets in vogelvlucht

*Vooraf: dit is een bewerkte weergave van een getuigenis van twee Luikse curatoren die sinds geruime tijd in de culturele sector aan de slag zijn. **Anne-Françoise Lesuisse** is verantwoordelijk voor "Plastische Kunsten" aan het Cultureel Centrum Les Chiroux (<https://www.chiroux.be>). Daarnaast is ze curator van de Biennale de l'Image Possible (tot voor kort de Biennale de la Photographie) (<https://www.bip-liege.org>). **Brigitte Van den Bossche** werkte eerder in MADmusée, en is nu directrice van Les Ateliers du Texte et de l'Image, een vzw ter bevordering van de jeugdliteratuur en de grafische literatuur (<http://www.lesati.be>)*

***Vincent Mathy**, illustrator en directeur van JUNGLE festival, zorgde voor aanvullende informatie.*

Belangrijke spelers: spreidstand tussen grote huizen en kleine, vaak onzichtbare initiatieven

In Luik doen grote instellingen als **l'Orchestre Philharmonique de Liège, l'Opera en Théâtre de Liège** sinds enkele jaren in meer of mindere mate inspanningen om een nieuw of jonger publiek aan te trekken. Vooral Théâtre de Liège zet in op een kwalitatieve schoolprogrammatie en op een structurele publieksomkadering, zowel binnen als buiten de schoolcontext. Maar het gaat daarbij in de eerste plaats om publiekswerking.

Ook **le MAD en le Créahm** (Créativité et handicap mental) zijn belangrijke spelers in het kunsteducatieve landschap. Het Mad is ontstaan als plek om de kunstpraktijk van en met andersvaliden te exposeren; daardoor ontstond er in Luik een grote interesse voor "outsider-kunst", lang voor het 'modieus' werd. Le Mad is momenteel in verbouwing maar heeft een stevige reputatie opgebouwd wat betreft haar tijdelijke en permanente, internationaal georiënteerde collecties, haar documentatiecentrum én educatieve omkadering.

Daarnaast is er sprake van een nieuwe tendens bij de kunstgalerieën of kleinere centra voor hedendaagse kunst: studenten kunstgeschiedenis worden ingezet om het publiek te informeren over de kunstwerken. Het blijft vrij oppervlakkig, maar het is een aanzienlijke verbetering tegenover het verleden waarbij er helemaal geen sprake was van onthaal of omkadering.

Espace 251 Nord en les Brasseurs zijn twee zulke voorbeelden, waarbij de laatste galerie ook inspanningen doet om hun tijdelijke collecties open te stellen voor de onderwijssector (secundaire scholen, kunstonderwijs).

Tot slot zijn er de 'kleine vissen' die vaak interessant en vernieuwend werk leveren zoals: **Le C-paje**: een collectief dat erin slaagt om ook vlot adolescenten te bereiken. In haar aanpak heeft het enerzijds oog voor de meer technische en vormelijke kanten van een bepaalde discipline, anderzijds schenkt het veel aandacht aan de mogelijke relaties tussen kunst en het individu, de maatschappij, de tijd waarin we leven...Kunsteducatie

wordt er in de eerste plaats gezien als een manier om te werken aan persoonlijke ontwikkeling en burgerschap.

Atelier Pica Pica is een collectief van drie jonge kunstenaars dat vaak in scholen werkt en samen met de kinderen een diepgaand artistiek onderzoeksproject opzet op basis van gelijkwaardigheid en dialoog. De kunstpraktijk van de artiesten wordt op haar beurt geïnspireerd door de samenwerkingen met de kinderen en hun begeleiders.

De **vzw Revers** zet kunst en creativiteit in om een kwetsbaar publiek (mensen met psychische problemen) te emanciperen én te verwonderen tegelijkertijd. Ze richten niet alleen creatieve ateliers in onder begeleiding van interessante, professionele kunstenaars, maar treden ook vaak buiten de muren van hun instelling om tentoonstellingen etc. te bezoeken, of om het werk van hun 'amateurs' te tonen in een museale context (bijv. in MADmusée of le Grand Curtius).

Ook les **Centres d'Expression et de Créativité** spelen een belangrijke rol: ze organiseren creatieve ateliers voor alle leeftijden, en zijn gevestigd in verschillende specifieke wijken in Luik. Alleen hangt de kwaliteit van het werk daar sterk af van de persoon die het centrum leidt, en blijven de projecten doorgaans zeer binnenskamers.

De laatste jaren waait er duidelijk een nieuwe wind in Luik wat literatuur en beeldverhaal/strip betreft: er zijn meer mogelijkheden dan vroeger om internationale schrijvers/illustratoren uit te nodigen en om bibliothecarissen, studenten illustratie, leerkrachten, kinderen/volwassenen... in contact te brengen met minder vertrouwde vormen van storytelling/taal- en beeldplezier.

Kortom, er beweegt één en ander op vlak van cultuureducatie, maar de kleine, boeiende initiatieven blijven te vaak onder de radar, worden (nog) niet genoeg gevaloriseerd en gecommuniceerd door het beleid.

Ook de middelen zijn zeer beperkt voor kleinere structuren die op het terrein een verschil proberen te maken. De weinige subsidies komen doorgaans van 'L'éducation permanente', een subsidielijnen binnen het ministerie van cultuur. Alle vormen van educatie die niet binnen een schoolcontext plaatsvinden, maken aanspraak op middelen van 'l'éducation permanente'. Het doel van die subsidielijnen was historisch gezien om de burger instrumenten aan te reiken om een kritische geest te ontwikkelen, om te analyseren wat er in zijn omgeving gebeurt en actief te participeren aan die omgeving. Kunst kan in dat proces naar meer burgerschap zo'n instrument zijn (naast bijv. sport en jeugdwerk), maar krijgt slechts een zeer beperkt deel van wat binnen 'Education permanente' beschikbaar is.

Behalve een acuut gebrek aan middelen en aandacht, missen praktijkmensen bovendien een coördinerende instantie die het veldwerk ondersteunt en zorgt voor de nodige uitwisseling, ontmoeting en reflectie. Er wordt een sterke nood gevoeld om de inzichten vanuit de praktijk meer met mekaar te kunnen delen. Ligt hier een taak voor het beleid?

Relatie kunsteducatieve praktijk & beleid/onderwijs?

1. De democratisering van kunst en cultuur gebeurt in Luik niet van onderuit, maar veeleer via de grote events of de meer traditionele structuren. Er is daarbij nauwelijks

aandacht voor de hedendaagse kunstpraktijk, die überhaupt als te weinig toegankelijk, te elitair wordt gezien. De filosofie van de lokale politici is om eerder de populaire of evenementiële kant op te gaan in plaats van (mee) na te denken over manieren om veeleer complexe/vernieuwende kunstpraktijken drempelverlagend te maken voor een gediversifieerd publiek.

Nochtans is er in Luik sinds de jaren '70 een interessante hedendaagse kunstscène die in beweging is (zeker wat betreft streetart/plastische kunsten, muziek, BD...).

Kunsteducatie of –bemiddeling kan daarin een belangrijke verbindende rol spelen, zonder in te boeten op de kwaliteit en de gelaagdheid van de kunsten zelf.

2. Ook de positie van kunst(educatie) in het onderwijs blijkt problematisch: de tijd die wordt besteed aan alles wat samenhangt met het emotionele, esthetische zin, leren samenleven, tolerantie...neemt binnen onderwijs zienderogen af (niet in het minst in de lerarenopleiding). Er is een structureel probleem, en de culturele sector mag nu en dan een cosmetische ingreep doen.

Dit gezegd zijnde doet le Centre Culturel les Chiroux afdeling "Jeune Public" sinds jaren grote inspanningen om de toekomstige leerkrachten in contact te brengen met hedendaags theater. Net zoals "les Ateliers du Texte et de l'Image" de horizon van leerkrachten en bibliothecarissen tracht te verbreden op vlak van verhaaltechnieken, beeld/illustratie en visual literacy (via workshops, ontmoetingen en sinds vorig jaar ook een gloednieuw internationaal festival JUNGLE).

Vanaf dit academiejaar wordt er in St. Luc, één van de twee kunsthogescholen in Luik, een cursus 'mediation de l'art' gedoceerd in de Masters. Maar de aandacht van de docenten voor de waarde en zin van cultuureducatie blijft vooralsnog behoorlijk beperkt.

Aan de universiteit bestaat sinds een tijdje de leerstoel 'Mediation culturelle' (binnen het departement Communicatie)

Diversiteit: zet de kunsteducatieve sector voldoende in op inclusie gezien de demografische ontwikkelingen (vergrijzing, migratiegolven...)?

"Pour la petite histoire":

In aanloop naar de Biennale de Photographie in 2012 (L'Amour) zetten de organisatoren een rondetafel op getouw met de kunstenaars, animatoren en een aantal verenigingen die met een specifiek publiek werken (mensen van een psychiatrisch dagcentrum, migranten die Franse les volgen etc.).

Het doel van die ontmoeting was simpel maar ambitieus: een heldere presentatie van het werk van de Biennale, en samen onderzoeken hoe men een publiek dat amper vertrouwd is met hedendaagse fotografie kan begeleiden om zich de expo's van de Biennale eigen te maken. Op basis van die ontmoeting hebben de animatoren aangepaste rondleidingen/ateliers georganiseerd zonder daarbij door de knieën te gaan. En met succes! Alle activiteiten speelden zich steeds af in de expo-ruimtes zelf, zodat verschillende publieken zich konden vermengen. In de betrachting om verschillende mensen te bereiken mogen we ze niet opnieuw in hokjes gaan opdelen.

Een mooi praktijkverhaal, maar eerder zeldzaam in Luik. Want ondanks de positieve en drempelverlagende impact van een initiatief als Article 27, heeft de cultuurbemiddeling wat inclusie betreft zeker nog een weg te gaan.

Patrick Jordens, 24 oktober 2017

Echanger Luik
26 oktober 2017

Interessante websites/contacten:

<http://www.c-paje.net>

<http://www.picapica.be>

<http://www.revers.be/revers/>

<http://www.lesbrasseurs.org>

<http://espace251nord.tumblr.com>

<http://www.article27.be>